

Сергеева І. Ю. Проблеми міфопоетичного аналізу ліричного твору/ І. Ю. Сергеева // Міфосвіт української поезії : генеза прочитання. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (Херсон, 17 грудня 2015 року) / Демченко А. В. та ін. ; Херс. держ. ун-т. – Херсон: ХДУ, 2016 – С.41-42

Анотація

Проблеми міфопоетичного аналізу ліричного твору. Міфопоетика – одна з найбільш досліджених і водночас найбільш дискусійних.

Ключові слова: міф, міфопоетика, міфопоетична парадигма.

Проблеми міфопоетичного аналізу ліричного твору

Протягом літературних епох чимало митців зверталися до міфу, репрезентуючи архаїчні та власне авторські міфологічні елементи у своєму творчому доробку. Письменник, звертаючись до міфологічного матеріалу, його художньо опрацьовує, переосмислює згідно з власним баченням сучасного йому світу. Так, митець розглядає проблеми світобудови і створює свій міф, у якому розкриває власну світоглядну філософську модель буття. У цьому контексті справедливим є визначення поняття «міф» Т. Манна як «основи життя, одвічної схеми, формули, за якою рухається життя, постійно відтворюючи щось із підсвідомості» [5, с. 18]. У сучасному літературознавстві категорія міфопоетики – одна з найбільш досліджених і водночас найбільш дискусійних.

Незважаючи на велику кількість робіт, присвячених теорії міфопоетики (С. Аверінцева, М. Бахтіна, Я. Голосовкера, М. Еліаде, О. Лосева, Ю. Лотмана, Є. Мелетинського, З. Мінца, В. Топорова, О. Фрейденберг, Я. Поліщука, М. Новікової, А. Нямцу, О. Киченка, В. Мусій та ін.), і досі серед дослідників немає єдності стосовно витлумачення поняття міфопоетики, її структурних ознак.

Предметом нашого дослідження є визначення основних підходів до здійснення міфопоетичного аналізу художнього твору й тлумачення понять

«міфопоетика», «міфопоетична парадигма» в різних літературознавчих джерелах. Вітчизняний літературознавець О. Киченко здійснив вдалу спробу систематизувати підходи до визначення поняття «міфопоетика», виокремивши чотири головних:

1) у загальнокультурному плані міфопоетика – відображення міфологічних ходів мислення, які несподівано «зринають» в індивідуально-творчому світогляді;

2) відповідно до «неоміфологічних традицій» термін «міфопоетика» використовується в значенні «міфологічна традиція» і визначається як поетичний прийом, що полягає у творчому використанні, переосмисленні й уживлянні в культуру пізніх історичних періодів стійких світоглядних моделей, на основі яких з'являються самотні художні форми;

3) міфопоетика як творча форма, що втілює індивідуально-творчі світоглядні установки;

4) міфопоетика – методологічний принцип дослідження семантики літературної творчості [1].

Міфопоетична природа творчого спадку письменника базується на культурно-історичних міфів. Термін «міфологізм» у літературознавчому словнику визначається як спосіб поетичної реалізації міфу у творах оригінальної літератури [2, с. 463]. Оскільки в сучасних словниках окреме визначення поняття «міфопоетична парадигма» відсутнє, тож спробуємо його витлумачити, опираючись на ключові слова цього терміна та наявні літературознавчі розвідки. Складниками ж терміна «міфопоетична парадигма» є поняття «міфопоетика» і «парадигма».

Так, термін «парадигма» вперше використав у літературознавстві американський учений Томас Кун у праці «Структура наукових революцій» (1969). Під парадигмами він мав на увазі визнані всіма © М. Зуєнко, 2012 22 ISSN 2075-1486. Філологічні науки. 2012.

№ 10 наукові досягнення, що протягом певного часу дають модель постановки проблем і їхніх вирішень науковому співтовариству. Постструктивісти доклали найбільше зусиль до розробки цього терміна. У «Літературознавчому словнику - довіднику» (1997) є таке визначення парадигми (грецьк. *paradeigma* – приклад, взірець):

1) ряд об'єднаних певною спільною ознакою мовних одиниць, кожна з яких визначається через відношення протиставлення до інших, тобто через парадигматичні відношення;

2) загальні тенденції, напрями в розвитку думки, осмислення дійсності, що формують певний філософський період й у вигляді провідних домінантних ідей, поглядів, підходів виявляються у різних сферах людської діяльності [2, с. 533-534].

Міфокритики послуговуються поняттям «міфопоетична парадигма твору» як моделлю осмислення світу, в основі якої є міфопоетичні уявлення автора про світ і світобудову. Розкриваючи міфопоетичну парадигму певної літературної епохи, літературознавець, перш за все, осмислює роль і місце міфу у творчості митців визначеного художнього напрямку. Свого часу канадський літературознавець Нортроп Фрай слушно зауважив: «Основні структурні принципи літератури походять з міфів, і саме це забезпечує літературі її комунікативну силу впродовж століть, незважаючи на всі ідеологічні зміни» [3, с. 141].

У сучасному літературознавстві існує чимало літературних дискурсів, присвячених співвіднесенню лірики і міфу в літературі. Лірика в цій ситуації виконує функцію повернення і залучення індивіда до міфологічного, ритуального, колективного минулого виду» [4, с. 14].

Здійснюючи міфопоетичний аналіз художнього твору, варто усвідомлювати функції міфу в літературі.

Література

1. Киченко А. С. Мифопоэтические формы в фольклоре и истории русской литературы XIX века / А. С. Киченко. – Черкассы : Изд-во Черкас. ун-та, 2003. – 372 с.
2. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів. – К. : Академія, 1997. – 752 с.
3. Фрай Н. Архетипний аналіз: теорія мітів / Н. Фрай // Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / за ред. Марії Зубрицької. – 2-е вид., допов. – Львів : Літопис, 2001. – С. 142–172.
4. Яницкий Л. Я. Лирика и миф (о некоторых особенностях лирического дискурса) / Л. Я. Яницкий // Филологические науки. – 2004. – № 3. – С. 12–22.
5. Campbell J. The Masks of God. Primitive Methodology / J. Campbell. – New York : Penguin Books, 1977. – 505 p.